

Regionale & sectorale verdeling van Europese landbouwsubsidies in Nederland

WAGENINGENUR
For quality of life

Inleiding

De hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) begint steeds meer vorm te krijgen. Op 12 oktober 2011 heeft de Europese Commissie de wetgevingsvoorstellen voor het GLB na 2013 gepubliceerd. De hervorming heeft grote gevolgen voor de inkomsten van Nederlandse boeren. Maar hoeveel steun vanuit het GLB ontvangen Nederlandse landbouwers op dit moment eigenlijk? Wat zijn de verschillen tussen sectoren en wat zijn de verschillen tussen regio's? Deze factsheet geeft een overzicht van de regionale en sectorale verdeling van de in 2009 uitbetaalde bedragen in het kader van de GLB-inkomenssteun en het plattelandsbeleid. Het gaat om een totaal bedrag van circa 900 mln. Euro.

Binnen het GLB zijn sinds 2000 twee pijlers te onderscheiden. De directe betalingen aan boeren en het markt- en prijsbeleid vormen samen de eerste pijler, in Nederland verantwoordelijk voor ca. 90% van het totale budget. Voorheen waren deze betalingen gekoppeld aan productie, maar sinds 2006 is deze subsidie voor het grootste gedeelte ontkoppeld en wordt ook wel inkomenssteun genoemd.

In Nederland is de hoogte van de inkomenssteun gebaseerd op de productie in het verleden, ook wel het historische model genoemd. Dat wil zeggen dat de hoogte van de inkomenssteun af hangt van wat de boer produceerde in de referentieperiode (deze periode varieert per product).

Naast de inkomenssteun zijn er andere directe betalingen die nog wel aan de productie zijn gekoppeld. In 2009 waren dat de slachtpremies voor kalveren en volwassen runderen, de zetmeelpremies en nog een aantal andere premies (voor vlas, eiwit en energiegewassen etc.). In de komende jaren worden steeds meer premies ontkoppeld en geïntegreerd in de inkomenssteun. In 2010 was het zover voor de slachtpremies voor kalveren en volwassen runderen. In 2012 zullen er nog een aantal regelingen opgenomen worden in de bedrijfstoeslag: de steun voor zetmeelaardappelen, gedroogde voedergewassen en de steun voor vezelvlas en vezelhenep.

De inkomensondersteuning is dus weliswaar grotendeels ontkoppeld van de productie, maar is gekoppeld aan bepaalde randvoorwaarden op het gebied van milieu, natuur en dierenwelzijn. Door uitbetaling van inkomenssteun te koppelen aan randvoorwaarden, voorziet het GLB in een (striktere) naleving van 1) vigerende wet- en regelgeving op het gebied van voedsel veiligheid, milieu en dierenwelzijn (de zogenaamde beheerseisen), 2) de normen om de landbouwgrond in goede landbouw- en milieuconditie te houden (GLMC) en 3) instandhouding van het areaal permanent grasland.

Het plattelandsontwikkelingsbeleid vormt de tweede pijler. Dit beleid neemt 10% van het totale nederlandse GLB-budget in. Het is gericht op innovatie, agrarisch natuurbeheer en de bredere plattelands economie. Het Nederlandse plattelandsbeleid (POP2) kent, naar Europees model, vier assen:

- 1) de versterking van de concurrentiekracht van de land- en bosbouwsector;
- 2) het verhogen van de kwaliteit van natuur en landschap;
- 3) de verbetering van de leefbaarheid op het platteland en van de plattelandseconomie;
- 4) de uitvoering van de Leader-aanpak (plattelandsontwikkeling door lokale actiegroepen).

Bij de assen 1 en 2 vindt de co-financiering voornamelijk plaats vanuit het rijk terwijl voor de assen 3 en 4 voornamelijk de provincies daarvoor zorgen. Sinds 2009 komt er meer geld voor het plattelandsbeleid beschikbaar via modulatie. Van elke GLB-subsidie die een ondernemer aan directe inkomenssteun ontvangt van meer dan € 5000 per bedrijf, gaat een deel via modulatie naar plattelandsontwikkeling. In 2009 ging het om een kortingspercentage van 7%. Wanneer het subsidiebedrag meer dan € 300.000 is, wordt nog 4% extra gemoduleerd van het bedrag boven de € 300.000.

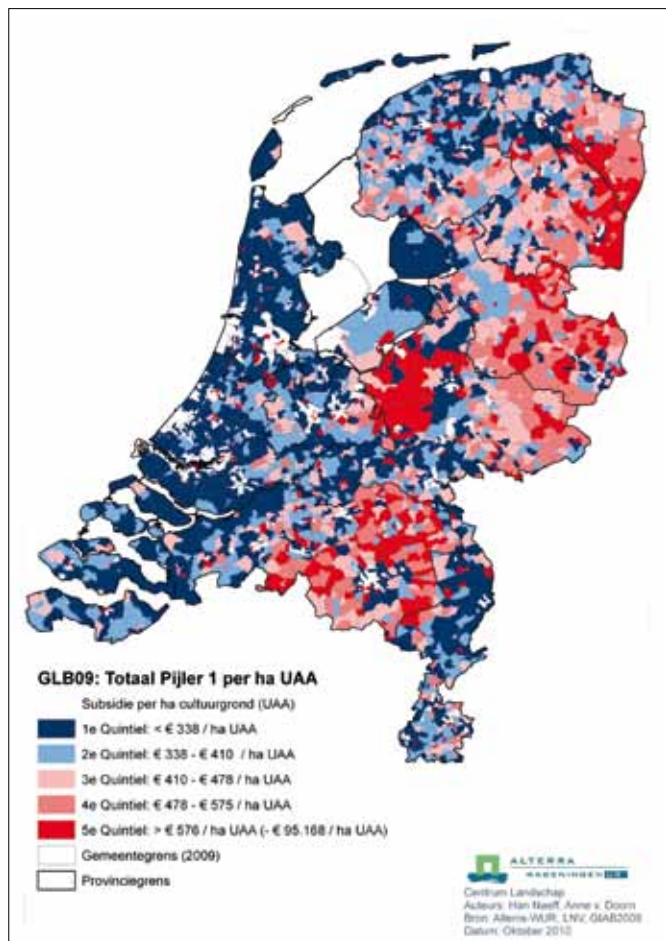
1e pijler - Directe betalingen

In 2009 werd in totaal bijna 806 miljoen aan inkomenssteun uitbetaald aan ruim 60 duizend ontvangers. Ongeveer 80% van alle landbouwbedrijven ontvingen inkomensondersteuning, te samen bewerken zij 1,8 miljoen hectare landbouwgrond. Bijna 16.000 landbouwbedrijven (vooral tuinbouwbedrijven) ontvangen geen steun vanuit de 1e pijler, die bedrijven gebruiken in totaal iets meer dan 114.000 ha landbouwgrond.

Regionale verdeling – directe betalingen

De regionale verdeling van de directe betalingen per hectare is te zien op de kaart van figuur 1. Vijf categorieën zijn hierbij onderscheiden: de donkerblauwe gebieden met de laagste betalingen (minder dan 338€) per hectare, de donker rode gebieden met de hoogste bedragen per hectare (meer dan 576€ per hectare) en de drie categorieën er tussenin.

Figuur 1 Regionale verdeling van de directe betalingen per hectare gebruikte landbouwgrond (UAA)

Elke categorie vertegenwoordigt een vijfde van het totale budget (dus elke kleur vertegenwoordigd €160 miljoen euro). Regio's met de hoogst uitbetaalde bedragen van directe betalingen per hectare zijn de Veenkoloniën, de Gelderse vallei en verspreide gebieden in Brabant en Overijssel. Donkerblauwe regio's, de regio's die de minste betalingen per hectare ontvingen, zijn te vinden in Noord en Zuid Holland, Flevoland, Limburg en delen van Friesland.

De regionale verdeling van de directe betalingen per bedrijf levert een ander kaartbeeld op, welke is afgebeeld in figuur 2. Nu zijn vooral in Noord Nederland (Groningen, Friesland, Veenkoloniën) en Flevoland de regio's te vinden met de hoogst uitbetaalde bedragen van de directe betalingen per bedrijf.

Figuur 2 Regionale verdeling van de directe pijler betalingen per bedrijf

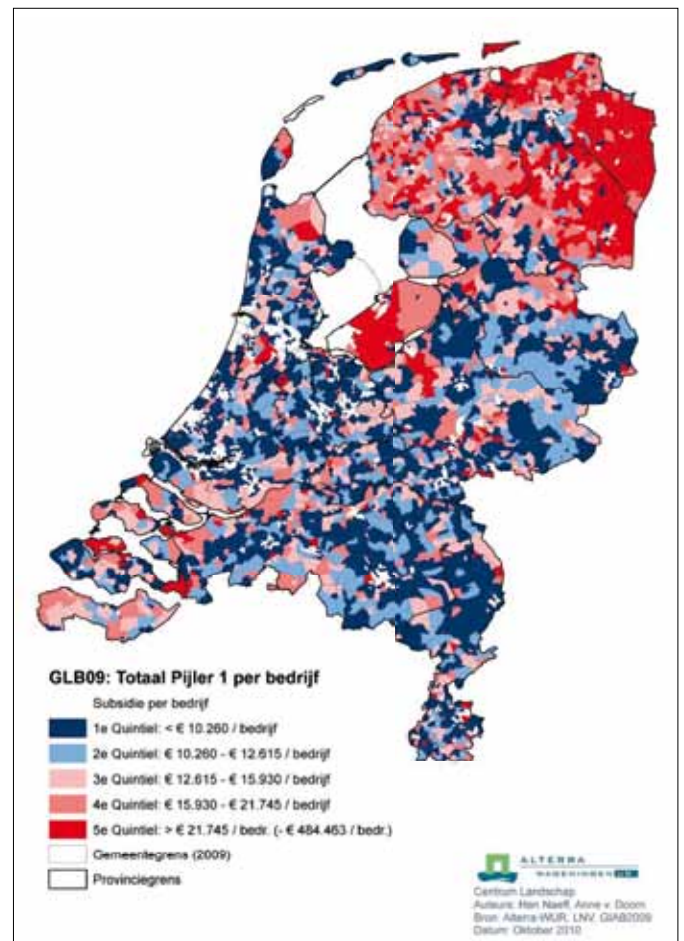

Table 1 Overview table of direct payments per sector and per region (source: DR payment data).

Sector	Regio	totaal		1 ^e pijler ontvangers			gemiddelde betaling	
		Aantal Bedrijven	Landbouw areaal (ha)	Aantal ontvangers	Areaal behorende bij ontvangers (ha)	Totaal ontvangen betalingen (* miljoen €)	€ / ontvanger	€ / hectare
Akkerbouwbedrijven ≤15% zetm. aardappelen	Veenkoloniën	160	4.160	150	3.900	1,3	8.370	330
	Overig Nederland	9.940	377.460	10.570	369.700	113,7	10.760	310
Zetmeelaardappel bedrijven	Veenkoloniën	660	49.100	650	48.300	30,5	46.990	630
	Overig Nederland	490	35.320	490	35.900	21,0	42.810	590
(Sterk) gespecialiseerde melkveebedrijven	Veenkoloniën/Oldambt	650	42.440	650	42.900	22,2	33.980	520
	Noordelijk Weidegebied	4.490	244.890	4.520	246.200	107,8	23.840	440
	Oostelijk Veehouderijgebied	4.460	181.350	4.480	181.900	102,8	22.960	570
	Centraal Veehouderijgebied	840	27.780	840	27.700	13,4	16.040	490
	Westelijk Holland	930	42.260	910	41.900	17,7	19.340	420
	Hol./Utr Weidegebied	1.820	77.300	1.820	76.900	31,4	17.320	410
	Rivierengebied	800	37.450	790	36.800	17,3	21.960	470
	Zuidwest-Brabant	250	10.650	250	10.700	6,2	24.290	580
	Zuidelijk Veehouderijgebied	2.410	92.080	2.400	91.600	63,5	26.440	690
	Overig Nederland	1.690	96.930	1.710	98.600	48,5	28.370	490
	Heel Nederland	18.340	853.140	18.370	855.200	430,9	23.450	500
	Vleeskalverhouderij	Heel Nederland	1.180	15.930	1.210	15.900	51,1	42.160
Overige graasdierbedrijven	Heel Nederland	20.750	278.830	17.890	244.200	62,1	3.470	250
Hokdierbedrijven	Heel Nederland	5.350	45.100	3.290	41.200	13,2	4.000	320
Tuinbouw en Blijvende teelt	Heel Nederland	12.260	112.780	1.980	51.800	10,2	5.140	200
Gemengde bedrijven	Heel Nederland	7.180	186.300	5.840	177.800	69,4	11.900	390
Alle bedrijven	Heel Nederland	76.310	1.958.110	60.440	1.843.900	803,3	13.290	440

Table 2 Overview of area, number of recipients and received amounts per class of payment per hectare (source: DR payment data).

Klasse	UAA (ha)	Aantal ontvangers	Totaal bedrag directe betalingen (mln. €)	Gem. Ontvangen bedrag / ontvanger	% van Pijler 1	% van ontvangers	% van landbouw areaal
< € 100 / ha UAA	141.864	6.979	6	€ 946	1%	12%	8%
€ 100 - 200 / ha UAA	180.219	9.008	28	€ 3.082	3%	15%	10%
€ 200 - 300 / ha UAA	272.418	10.058	69	€ 6.856	9%	17%	15%
€ 300 - 400 / ha UAA	334.443	10.201	117	€ 11.489	15%	17%	18%
€ 400 - 500 / ha UAA	337.729	8.116	152	€ 18.708	19%	13%	18%
€ 500 - 600 / ha UAA	257.495	5.841	141	€ 24.094	18%	10%	14%
€ 600 - 700 / ha UAA	151.083	3.449	97	€ 28.245	12%	6%	8%
€ 700 - 800 / ha UAA	74.952	1.812	56	€ 30.737	7%	3%	4%
€ 800 - 900 / ha UAA	35.196	1.029	29	€ 28.849	4%	2%	2%
=> € 900 / ha UAA	58.526	3.032	102	€ 33.743	13%	5%	3%

Sectorale verdeling

In Tabel 1 staat een overzicht van de directe betalingen per sector en voor een aantal sectoren per regio. In de 1^e kolom staat de sector gespecificeerd, in de 2^e kolom de regio. Bij de akkerbouwbedrijven zijn, vanwege de specifieke regeling voor aardappelzetmeel, de zetmeelbedrijven als afzonderlijke groep onderscheiden (dit zijn bedrijven waarvan meer dan 15% van het areaal bestemd is voor teelt van zetmeelaardappels). Bij de melkveebedrijven is een indeling naar een negental gebieden gemaakt. De vleeskalverenbedrijven zijn als afzonderlijke groep aangemerkt vanwege de specifieke slachtpremieregeling. Onder hokdierbedrijven vallen varkens- en pluimveebedrijven.

In de 3^e en 4^e kolom staat het totaal aantal bedrijven en hectares gebruikte landbouwgrond zoals geregistreerd in de landbouwtelling. Vanaf kolom 5 staan gegevens die betrekking hebben op de 1e pijler betalingen, waarbij kolom 5 het totaal aantal ontvangers weergeeft, kolom 6 hoeveel hectare landbouwgrond in gebruik is bij de bedrijven die 1^e pijler betalingen ontvangen en in kolom 7 staat het totaal aan 1^e pijler geld wat ontvangen wordt. Kolom 8 en 9 geven tenslotte de gemiddeld ontvangen bedragen weer per ontvanger en per hectare.

De (sterk) gespecialiseerde melkveehouderij ontvangt het grootste gedeelte van de directe betalingen, meer dan de helft (430 miljoen €), de akkerbouw ontvangt in totaal meer dan 166 miljoen euro. De hokdierbedrijven en tuinbouw en blijvende teelt bedrijven ontvangen het minst.

Per bedrijf per sector lopen de huidige GLB-betalingen uit de eerste pijler sterk uiteen. Deze betalingen zijn gebaseerd op de historische referentie (productie niveau van 2000-2002 en de melk- en suikerquota in jaren nadien) van de betreffende bedrijven. Gemiddeld per bedrijf zijn de vleeskalverenbedrijven en de zetmeelbedrijven, beide met meer dan 40.000 euro, veruit de grootste ontvangers. Binnen de melkveehouderij zijn er in de gemiddelde bedragen per bedrijf tussen de gebieden vrij grote verschillen. De gemengde bedrijven ontvangen gemiddeld bijna een gelijk bedrag als de akkerbouwbedrijven, ruwweg 10.000 euro per bedrijf. Dit is ook ongeveer het gemiddelde bedrag voor alle bedrijven. Wanneer de bedragen naar per hectare worden omgerekend, zijn in de vleeskalverhouderij de betalingen per hectare het hoogst (€3211). Dit hangt samen met het geringe bedrijfsareaal in deze sector. In de grondgebonden sectoren zijn de gemiddelde betalingen per hectare een stuk lager (300-500€). Maar ook hier zijn er uitschieters, de zetmeel telers in de Veenkoloniën ontvangen gemiddeld 632€.

Indeling naar hoogte van de betalingen per ha

Tabel 2 laat een overzicht zien van het areaal, aantal ontvangers en ontvangen bedragen per klasse uitbetaald bedrag per hectare. Uit dit overzicht wordt duidelijk dat de grootste groep ontvangers van directe betalingen tussen de 200 a 400€ per hectare ontvangt. Ook is te zien dat iets meer dan de helft van het landbouwareaal minder dan 400€ per hectare ontvangt.

Aandeel 1e pijler betalingen in bedrijfsinkomen.

Bij een gemiddeld inkomen in de jaren 2007-2009 van circa 25.000€ zijn de directe betalingen verantwoordelijk voor ongeveer 40% van het bedrijfsinkomen. Onder bedrijfsinkomen wordt hier bedoeld de opbrengsten minus de betaalde kosten. Rond dit gemiddelde voor alle bedrijven is er een aanzienlijke spreiding tussen de bedrijfstypen. Voor een bovengemiddeld aandeel van het inkomen zorgen de directe betalingen bij de vleeskalverenbedrijven en de zetmeelbedrijven, maar ook bij de melkveebedrijven en de gemengde bedrijven gaat het om meer dan 40%. Binnen de melkveehouderij is er overigens nog wel een grote spreiding in dit inkomensaandeel evenals bij andere bedrijfstypen. Het inkomen van de overige graasdierbedrijven is licht negatief door hun geringe omvang.

Tabel 3 Kenmerken naar bedrijfstype en regio 2009 (inkomen gemiddeld 2007-2009) uitbetaald bedrag per bedrijf (bron: BIN gegevens).

Totaal ontvangen 1e pijler	Totaal ontvangen 1e pijler betalingen (€)	inkomen uit bedrijf (€)	pijler 1 in % van inkomen
Akkerbouw bedrijven (excl. zetm.)	10.700	31.200	34
Zetmeel aardappelbedrijven	44.800	62.300	72
Melkvee bedrijven	23.400	48.700	48
<i>Noordelijk weidegebied</i>	23.800	50.300	47
<i>Centraal veehouderijgebied</i>	16.000	29.700	54
<i>Oostelijk veehouderijgebied</i>	22.900	49.100	47
<i>Veenkoloniën en Oldambt</i>	34.200	50.800	67
<i>Hollands/Utrechts weidegebied</i>	17.300	56.300	31
<i>Westelijk Holland</i>	19.000	37.700	50
<i>Rivierengebied</i>	21.700	58.900	37
<i>Zuidelijk veehouderijgebied</i>	26.400	56.200	47
<i>overige gebieden</i>	27.800	48.900	57
vleeskalveren bedrijven	42.200	29.200	145
overige graasdierbedrijven	3.000	-2.600	-115
hokdier bedrijven	2.500	12.400	20
gemengde bedrijven	9.700	20.500	47
tuinbouw	800	33.100	2
Totaal Nederland	10.400	25.600	41

2e pijler - Plattelandsbeleid

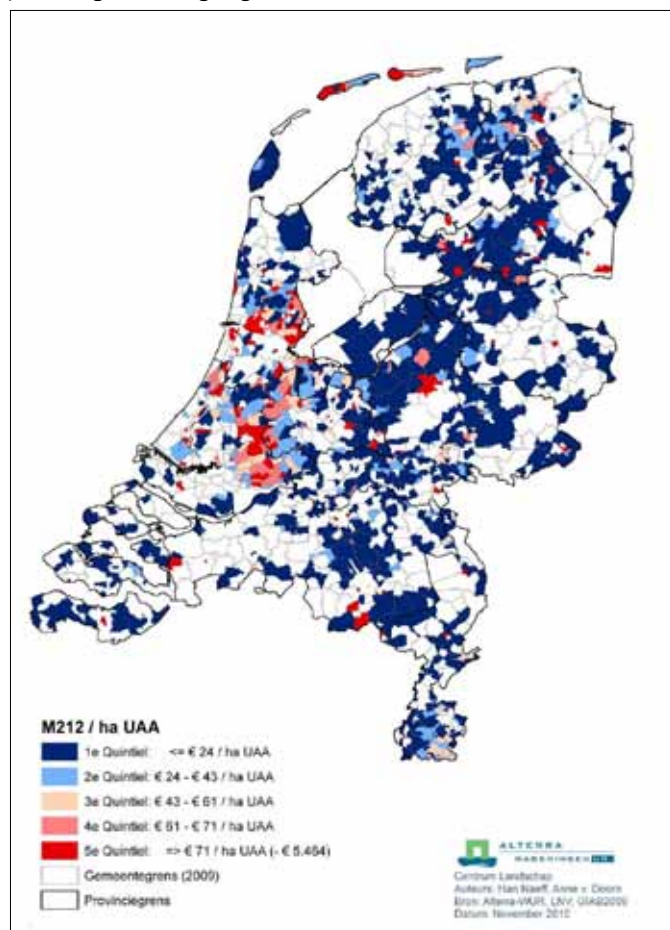
Algemeen

In 2009 is in totaal ruim 100 miljoen € uitbetaald onder de 2^e pijler. Dit bedrag betreft alleen de bijdrage vanuit de Europese commissie en is dus exclusief de nationale co-financiering. De subsidieregeling Agrarisch natuurbeheer (SAN) neemt het grootste deel van het budget in (56%). De regeling voor bedrijven in gebieden met natuurlijke handicaps (de probleemgebieden regeling) komt daarna met 9 % van het totale budget voor plattelandsontwikkeling. De rest van de regelingen onder de 2^e pijler zijn geringer van omvang.

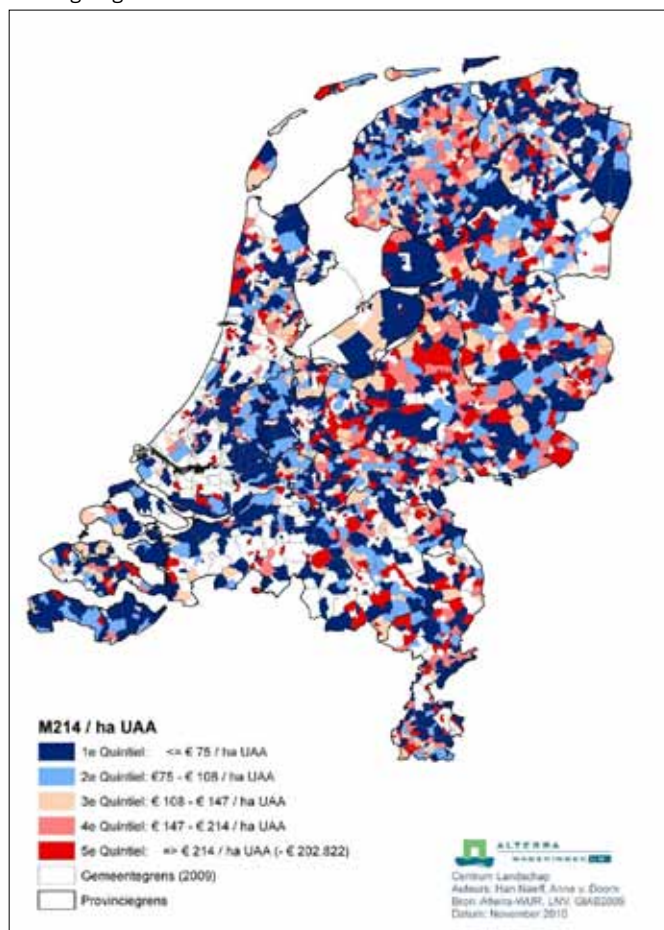
Ruimtelijke verdeling

In figuur 3 staat de regionale verdeling van de betalingen onder de probleemgebieden regeling. Figuur 4 geeft de regionale verdeling van de betalingen onder de Subsidie Agrarisch Natuurbeheer. De kaarten geven de gemiddeld ontvangen bedragen per hectare weer voor elk postcode gebied. Voor deze berekeningen zijn de totale bedrijfsarealen van de ontvangers gebruikt. Soms valt echter maar een gedeelte van het bedrijfsareaal onder de SAN, waardoor de werkelijk bedragen per hectare hoger zijn. Duidelijk te zien is dat het meeste geld vanuit de probleemgebieden regeling ontvangen wordt in de veenweidegebieden (Groene Hart, Laag Holland, delen van Friesland). Subsidies voor agrarisch natuurbeheer komen veel meer verspreid over het land te recht.

Figuur 3 Ruimtelijke verdeling van de betalingen in 2009 onder de probleemgebieden regeling

Figuur 4 Ruimtelijke verdeling van de betalingen in 2009 onder de SAN regeling.

Colofon

Auteurs

Anne van Doorn, Han Naeff; Alterra, onderdeel van Wageningen UR
Kees de Bont, Jakob Jager; LEI, onderdeel van Wageningen UR

Contact informatie:

anne.vandoorn@wur.nl
postbus 47 6700 AA Wageningen
0317-486143

Databronnen:

Betalingsgegevens GLB subsidies 2009 (Dienst regelingen)
Geografisch Informatiebestand Agrarische Bedrijven GIAB (Alterra)
Bedrijven Informatie Net BIN (LEI)

Wageningen oktober 2011

